

VZDĚLÁNÍ A JEHO INTERKULTURNÍ KONTEXT

Zprávy

GLOBALIZÁCIA A VZDELÁVANIE UČITEĽOV:
KOĽKO GLOBALIZÁCIE UNESIE UČITEĽ?

*Zpráva z vědeckého sympózia Katedry etickej a občianskej výchovy
na Pedagogickej fakulte UK v Bratislave*

Dne 28. září 2011 pořádala Katedra etickej a občianskej výchovy na Pedagogické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě mezinárodní vědecké symposium s názvem *Globalizácia a vzdelávanie učiteľov, alebo koľko globalizácie unesie učiteľ?*. Symposium bylo součástí oslav 65. výročí založení Pedagogické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě. Cílem symposia bylo: Za prvé vytvořit prostor pro odbornou diskusi o teoretických a praktických důsledcích globalizace na vzdělávání učitelů, za druhé představit teoretické koncepty, které reflektují globalizaci (také i) ve vztahu ke vzdělávání učitelů, prodiskutovat praktické důsledky teoretických konceptů pro vzdělávání učitelů.

V rámci hlavního jednání v plénu, kterému předsedal doc. PhDr. Jozef Lysý, CSc., mim. prof., bylo prezentováno pět referátů. Člen vědeckého výboru symposia a garant studijního programu učitelství výchovy k občanství z pořádající katedry, prof. PhDr. Erich Mistrík, CSc., hledal odpovědi na otázku, jak je možné vnitřně členit proces, ve kterém se něco stává součástí života většiny obyvatel Zeměkoule. Poukázal na tři hlavní procesy globalizace: ekonomický, politický a mediální. V zápětí si však položil otázku, zda není možné najít i jiné globalizace. V této souvislosti zmínil např. kulturní globalizaci v podobě tzv.

amerikanizace nebo macdonaldizace kultury, vojenskou globalizaci jako celosvětový obchod se zbraněmi či zásahy vojenských sil mimo národní státy, finanční globalizaci jako problém globální rezervní měny, či environmentální globalizaci jako znečišťování životního prostředí. Krom hledání odpovědí formuloval během svého referátu i řadu nových otázek. Je součástí globalizace i multikulturalismus? Je celosvětové testování PISA součástí globalizace a existuje školní globalizace?

Druhý z hlavních referátů přednesl Mgr. Antonín Staněk, Ph.D., z Katedry společenských věd Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Autor se zaměřoval na problematiku kurikula a pronikání globálních témat do obsahů vzdělávání na nižším a vyšším stupni sekundárního vzdělávání. V této souvislosti autor upozorňoval na rizika, která se skrývají za edukačním paradoxem: autoritářský vzdělávací systém versus svoboda myšlení. Nastínil model řešení tohoto problému na příkladu výchovy k občanství, přičemž zdůraznil význam didaktických znalostí obsahu v komplexu učitelových znalostí objektivních fakt.

Třetí referát přednesl PhDr. Branislav Malík, CSc., z Katedry etickej a občianskej výchovy Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Autor tematizoval ty prvky antropologické výbavy člověka, které jsou neslučitelné s požadavky, jež na člověka klade globalizace. Autor považuje člověka za „nemístní“ bytost – bytost, která nemá ve světě určené pevné souřadnice. Právě tato absence uvedeného místa a „nepatřičnost člověka“, vylučují nejen soulad člověka a světa, ale zakládají i jejich apriorní rozpor. Autor chápe člověka jako bytost nepatřící, nehodící se do tohoto světa, za bytost nezapadající do jeho imanentního pořádku. Uvedené lidské atributy však nepokládá za handicap, ale naopak – za konstitutivní určenost člověka. Globalizaci pak považuje za proces, který má v sobě mimo jiné obsáhnout inherentní tendenci člověka ve světě určitým způsobem fixovat, což plodí rozličné kolizní situace.

Čtvrtý referát přednesl Mgr. et. Mgr. Ladislav Baranyai, z Trnavské Univerzity v Trnavě. Autor, v kontextu měnícího se společenského kontextu, prezentoval tvorbu rozvojové vize školy, její význam a základní faktory, které vizi determinují. V příspěvku bylo konstatováno, že proměna školy se může uskutečnit jen jako výsledek rostoucí kvality

spolupráce (synergie) všech jejích aktérů. Autor také poukázal na důležitost přípravy učitelů v oblasti „praktické filozofie“ – metodologie globálního/planetárního, ale i lokálního soužití. K tomu, aby škola znovu nabyla ztracený kredit, je nevyhnutelné znovunalezení jejího aktuálního smyslu a poslání.

V pátém referátu hovořil Mgr. Andrej Návojský z občanského sdružení Člověk v ohrožení o globálním vzdělávání jako přirozené součásti vyučování. Autor referátu v kontextu s tím, že jen nedávno prošly vzdělávací programy na Slovensku reformou, která s sebou přinesla i několik nových průřezových témat, je globalizaci, jež je přirozenou součástí života žáků i učitelů, věnována jen okrajová pozornost. Následně uvádí tři argumenty, proč by se učitelé globalizaci měli věnovat. Prvním argumentem je stále rychlejší propojování světových ekonomik, produktů, kterých jsme konzumenti, nebo sociálních, politických a kulturních jevů. Druhým argumentem je fakt, že obsah globálního vzdělávání je přítomný prakticky ve všech vyučovacích předmětech. Třetím argumentem, který autor uvádí, je motivace žáků, propojenost obsahu vzdělávání s reálným životem. V závěru autor odkazuje na Národní strategii globálního vzdělávání, která v roce 2011 na Slovensku vznikla s cílem začlenit globální vzdělávání do státního vzdělávacího programu jako globální dimenzi v osnovách jednotlivých vyučovacích předmětů.

Po představení hlavních referátů následovalo jednání ve dvou sekcích. Do první sekce, kterou moderoval prof. PhDr. Erich Mistrík, CSc., zařadili organizátoři 7 příspěvků. Jejich společným jmenovatelem byl aktuální pohled humanitních a společenských věd a jejich disciplín na globalizaci. Příspěvky reflektovaly fenomén globalizace z rozličných úhlů pohledů opírajících se o odborné obsahy různorodých humanitních a společenských věd.

Několik poznámek na margo globalizace také jako teoretického problému prezentovali doc. PhDr. Vladislav Dudinský, PhD. a doc. PhDr. Irina Durynská, PhD. z Institutu politologie FF Prešovské univerzity v Prešově.

Globalizaci jako nejprímější odpověď na modernitu, jako odpověď, která se nemusí krýt s obsahy modernity a nejednou vede k důsledkům, které teorie modernity nepředpokládaly, představil doc. PhDr. Jozef

Lysý, CSc., mim. prof. z Katedry etickej a občianskej výchovy PdF UK v Bratislave.

S dalším příspěvkem, jehož cílem bylo vymezení některých aspektů širokospektrální, interdisciplinární problematiky trvale udržitelného života a možností jeho implementace v podmínkách sílící globalizace ve všech sférách života společnosti vystoupila PhDr. Nataša Ondrušková, CSc. z pořádajícího pracoviště.

Inovativní koncept *genia loci* (*regionis*) v kontextu globalizace představil prof. PaedDr. Jaroslav Vencálek, CSc. z Katedry sociální geografie a regionálního rozvoje PřF OU v Ostravě. Cílem příspěvku bylo poukázat na první komplexně mezioborový přístup při studiu *genia loci* v slovensko-české části evropského prostoru. Metodou vývojové analýzy proměn slovensko-českého přeshraničního regionu vzniká ve středo-evropském prostoru ojedinělý inovační koncept, jehož využití se nabízí jak v základním a středoškolském, tak i vysokoškolském vzdělávání.

Příspěvek ing. Martina Lačného, PhD. z Institutu politologie FF PU v Prešově Výzvy pre etickú reflexiu globalizovanej ekonomiky reflektoval problematiku etického rámcování světové ekonomiky v kontextu myšlení švýcarského profesora Petra Ulricha, který zdůrazňuje ideu světové hospodářské etiky jako koncepce světové ekonomiky sloužící životu.

Příspěvek zaměřující se na kritické hodnocení snah globálního marketingu usilujícího formovat univerzální typ spotřebitele, pružně reagujícího na marketingové podněty, včetně příkladů strategií a postupů prezentoval doc. PhDr. Dušan Špirko, PhD. z Katedry filozofie FF UKF v Nitre.

Poslední příspěvek v první sekci představila RNDr. Alena Minářová, Ph.D. z Katedry všeobecnej a aplikovanej etiky FF UKF v Nitre.

Do druhé sekce, kterou moderoval Mgr. Andrej Návojský, zařadili organizátoři celkem 10 příspěvků – 8 bylo slovenských, 1 litevský (nebyl přednášen) a 1 český. Společným jmenovatelem příspěvků, které v této sekci zazněly, byl pedagogický kontext.

V příspěvku Výzvy globalizácie v kontexte pôsobenia univerzit v znalostnej spoločnosti, který prezentovaly PhDr. Silvia Matúšová, Ph.D. a doc. PhDr. Daniela Kolibová, CSc. z NCEGŠ Ekonomické

univerzity v Bratislavě, byly analyzovány dosahy trendů civilizačního rozvoje na začátku 21. století, včetně globalizace. Autorky charakterizovaly globalizaci ze sociálního, ekonomického, ekologického a bezpečnostního hlediska a zdůraznily její multidimenzionální a komplexní charakter.

O Globální dimenzi ve vzdělávání referovala PhDr. Dáša Vargová, CSc. z Katedry etickej a občianskej výchovy PdF UK v Bratislave. Její příspěvek představoval pohled na problematiku implementace globálního vzdělávání do edukačního procesu na základních, středních a vysokých školách. Cílem bylo přiblížit iniciativní kroky nevládních organizací v prosazování strategie začleňování globálního a rozvojového vzdělávání do obsahu vzdělávání a analyzovat problematiku z pohledu současných kurikulárních změn ve slovenském vzdělávacím systému.

Otázkou interpretace globalizace ve výuce sociologie v přípravném vzdělávání učitelů občanské nauky během univerzitního studia se v příspěvku Problémy interpretácie procesov globalizácie v predmäte Sociológia a Základy sociologie v príprave učiteľov ON na FF PU v Prešove zabývala PhDr. Helena Melkusová, PhD. z Institutu politologie FF PÚ v Prešově.

O potřebě změn ve vzdělávání učitelů a učitelek, jež jsou vynucené důsledky globalizace, se ve svém příspěvku zmiňovala PhDr. Vlasta Dúbravová z pořádajícího pracoviště. Autorka definuje inovace a formuluje kritéria pro posuzování vzdělávacích programů, kterými vzdělávání učitelů reaguje na změny v globálně propojeném světě.

V dalších příspěvcích PhDr. Marta Gluchmanová, PhD. z Katedry humanitních věd Technické univerzity Košice prezentovala téma učitelské etiky a potřeby změn ve vzdělávání učitelů, PhDr. Milan Vlach, Ph.D. z Katedry občanské výchovy PdF MU v Brně se zamýšlel nad hodnotovými aspekty globalizace v kontextu relativně nového jevu (multikulturní složení třídního kolektivu), který do praxe učitele globalizace přináší. Na plusy a mínusy globalizace ve vztahu k rodové rovnosti ve vzdělávání upozornila ve svém příspěvku Mgr. Katarína Minarovičová, PhD. z Katedry etickej a občianskej výchovy PdF UK v Bratislave. Zajímavý pohled přinesla ve svém příspěvku Porovnání Slovenska

a Portugalska z hlediska vlivů globalizace a harmonizace školských systémů na vysokoškolské vzdělávání a tvorbu kurikula Mgr. Anna Sádovská z Katedry pedagogických studií PdF TU v Trnavě.

V následné bohaté diskusi, kterou moderoval Mgr. Antonín Staněk, Ph.D. z Katedry společenských věd PdF UP v Olomouci, se účastníci symposia vraceli jak k hlavním referátům, tak i k tématům, která zazněla v jednotlivých příspěvcích prezentovaných v dílčích sekcích. Diskuse shrnula a podtrhla to, co se v rozličných podobách a s různě silným akcentem objevilo v mnoha příspěvcích – globalizace je multidimenzionálním komplexním fenoménem majícím své pozitivní i negativní stránky. Není možné jej přehlížet v přípravě budoucích učitelů, zejména pak učitelů občanské výchovy. Za významné riziko ve vztahu ke vzdělávání učitelů, které globalizace a s ní spojené sociální procesy přináší, bylo účastníky symposia identifikováno nebezpečí univerzalizace lidské bytosti. Úkolem učitele je podle účastníků symposia přihlásit se k zodpovědnosti za uchování humanistických hodnot.

Pro zprávu ze symposia byl využit sborník abstraktů z vědeckého symposia a poznámky účastníka symposia a moderátora diskuse Mgr. Antonína Staňka, Ph.D.

Výstupy z vědeckého symposia budou dokumentovány v připravované publikaci.

Mgr. Antonín Staněk, Ph.D.